

JARI TERVO KOIPERHONEN

Romaani



Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Orava

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.
Text and data mining prohibited.

Copyright © Jari Tervo ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2026

Kustannusosakeyhtiö Otava
Uudenmaankatu 10, 00120 Helsinki
tuoteturvallisuus@otava.fi

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-53706-9

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2026



Esinäytös

HEINÄKUUN SEITSEMÄSTOISTA 2014

Ennen venäläisten paluuta Olha muisti kahdeksan vuoden takaisen helteisen iltapäivän mummolassa, Hraboven kylässä Donetskissa. Silloin hän tutustui kuolemaan, suureen lintuun.

Olha ja hänen isoäitinsä Natalka olivat maistelleet uuden jääkaapin viilentämää jogurtia. He olivat pitäneet hellettä mökissä kahdestaan eivätkä olleet muita kaivanneetkaan. Mummu oli ponnistanut tasaisin väliajoin paljailla varpaillaan vauhtia keinutuolilleen.

Se narisi.

Muuta ääntä ei iltapäivä päästänyt.

Aamulla Natalka oli särkenyt Olhan kädestä kipsin. Mummu oli pelleillyt. Hän kun oli iloista sorttia, mitä nyt lonkkaa juuli. Hän oli lukinnut silmiinsä hullunkiillon ja kohottanut vasaran kauas taakseen. Olha oli kiljunut ihanasta kauhusta.

Hän oli istunut kuusi viikkoa aiemmin keinutuolin vieressä lattialla. Kun mummun tuoli oli kallistunut taakse, Olha oli työntänyt kätensä jalaksen ja lattian väliin, ja oli vetäissyt sen vikkelaasti pois, kun jalas lähestyi taas kättä. Aina hän ehti pöydältä vahingossa pyyhkäistyn lasin siepata kiinni ennen lattiaa, vaikkei vihreää rakuunalimsaa kerennytäkään.

Hän oli salaa kuullut mummun juoruavan kylän akkain kanssa: meillä on nyt molemmat samassa paketissa, poikatyttö.

Tämän vuoksi Olha tarkisti aamuisin, että hänen pikareihinsa ei ollut yön aikana pujahtanut sisilisko. Mummu kutsui pikkupoikien värkkiä sisiliskoksi, mutta vain Olhalle, muille

hän nimitti oliota kyrväksi, sillä nimellä kutsui myös roikaleita, kuten aamullista jääkaapin raahaajaa.

Olha tiesi, että se oli törkeä murjaus, mutta myös hauska, olihan se pillun kaveri. Naisilla ja miehillä oli housuissaan erilaiset lemmenlaitokset, jotka puhuivat samaa kieltä. Riisutaan housut niin heti ymmärretään toisiamme. Se oli noituutta, ainakin taikuutta. Naiset ja miehet olivat mummun mielestä toistensa puuttuvat palaset. Lukiolaisena myös Olha saisi toivottaa kiellettyä sanaa. Hän oli kuullut kaveruksia hilpeästi kivahdeltavan, kun oli sivuuttanut lukiotyttöjen parvia Kiovan kaduilla.

Olha esitti mummun luona aina lapsempaa kuin olikaan, ja mummu salli sen. Samalla vähenivät Natalkan vuodet.

Kylä ei kuulunut enää Ukrainaan eikä edes Venäjään. Mummun mukaan se oli kuuluvinaan Donetskin kansantasavaltaan. Sen olivat maasta polkaisseet turpeat, sänkinaamaiset rikolliset. Heitä kutsuttiin separatisteiksi.

Toisia rikollisia mummu nimitteli Olhan kuullen paskiaisiksi. Ne poikkesivat separatisteista siinä, että ne saapuivat Venäjältä takki auki hakkaamaan ihmisiä väenkokouksissa ja mella-koissa. Kun nyrkkipukareilta kysyi aikaa, ne vastasivat väärin. Niitten kello oli jäänyt Moskovan aikaan. Ne luulivat vievänsä sen kaikkialle, Natalka tuhahteli. Olha ymmärsi, että napittamaton pomppa ei tarkoittanut sotisopaa, vaan luonnetta.

Iltapäivä oli sujunut metkasti kuusi viikkoa sitten lattialla, keinutuolin vieressä, kunnes metsässä kajahti laukaus.

Olha ei ehtinyt vetää kättään jalaksen alta. Laukauksen lähettäjä ei koskaan selvinnyt. Taikaluoti oli osunut Olhan käteen.

Olha tuijotti kipsistä vapautettua kämmentään läheltä ja vertaili sitä vammattomaan. Kämmen näytti sisartaan pienemmältä ja ällöttävän kalpealta kuin tammen maanalainen, valju juuri.

Uutta jääkaappia paikalleen puhkunut roikale väitti, ettei kalvakkuus johtunut kipsistä, vaan siitä, että viikatemies oli aloittanut Olhan liittämisen kalman federaatioon oikeasta kädestä.

Viimeksi se matittaisi Olhan sydämen. Siihen loppuisi tytön elämä, surkeaan vingahdukseen. Roikale poistui poski hehkuen. Hän vei kuljetusautoonsa muistona Natalka-mummun litsarin. Ei maksa mitään, mummu ärjäisi roikaleen perään.

Natalka oli lakannut varpaankyntensä kirkuvan punaisiksi. Se oli Olhan mielestä heinäkuisen iltapäivän toinen ääni. Hän ei tuntenut ketään toista mummuikäistä, joka värjäsi varpaankynsiään. Mummupa uskalsi mitä vaan. Hän ei pelännyt ketään, edes venäläisiä. Olha halusi isona mummuksi, mutta sitä ennen hän synnyttäisi kymmenen tuhatta vauvaa.

Kun hän oli kysynyt syytä, mummu oli kuiskanut Olhan korvaan, vaikka muita ei ollut paikalla, että punaiset kynnet villiinntyttivät miehet, sekä käsissä että jaloissa.

Kukaan ei tiennyt miksi.

Eivät edes miehet itse.

Niin vain oli.

Ja niin oli hyvä.

Kynnet näyttivät vereen kastetuilta.

Olha perehtyisi asiaan aikuisena naisena. Miehet olivat yhtä kummallisia kuin ihmeellisiä. Lauloivat kyynelöiviä balladeja ja löivät ystäviään kirveellä päähän. Mummu epäili ettei sitä ihmettä olisi ilman sitä kummaa.

Naisen kehulla juopot raitistuivat ja laiskat tarttuivat lapioon. Yllytettyinä hyväkkäät sytyttivät peltitorven alle nuotion ja lensivät sillä kuuhun, vilkuttivat sieltä.

Iltapäivällä kylä muuttui pätsiksi. Linnut ja eläimet nääntyivät. Pihassa lahosi tiheä hiljaisuus. Lehmä ei jaksanut ammuja eivätkä lampaat määkiä. Tyttö ja mummu kuulivat sonnin haikean ämyrin elinkautisen pituisessa iltapäivässä. Paarmat surrasivat kuin siivekkäät porat karjan kimpussa.

Olhan ja Natalkan niskat kiilsivät hiestä. He olivat liian uupuneita kertoakseen toisilleen hupaisia tarinoita. Mummu ähkäisi

aina liikkeelle lähtiessään. Kun hän ei enää jaksanut ponnistaa liikkeelle, hän ähkäisi aietta.

Lankut ja laudat alkaisivat pian naksahdella, kun nuo luovutaisivat päivällistä lämpöä. Mummu jo haaveili niityllä vaeltamisesta aamukuudelta. Kaste koskettelisi hänen kipeitä, pölkkymäisiä sääriään. Yksinäisen sammakon kurnautus kuuluisi kilometrien päähän. Suuruudenhulluttaan se merkkaisi tienoot omakseen. Heinäsirkat sirittäisivät.

Mummu ei kutsunut mehiläistä mehiläiseksi, vaan vaapsahaiseksi. Kun Olha ensimmäisen kerran nimitti surisijaa vaapsahaiseksi, mummu suli hymyyn ja halaamaan. Hän kampeutui takaisin keinutuoliin painava takamus edellä. Hollantilainen rysähti katon läpi. Hän pysähtyi vasta upottuaan puolisiäreen kellarin puolelle.

Keinutuoli vaiken.

Aids-tutkija Wim Jensen istui yhä lentokoneen istuimessa, lentoemännän pyyhkivän katseen tarkastama turvavyö asianmukaisesti lukittuna. Turvallisuudesta ei ollut tingitty.

Mummu lukisi viikon kuluttua lääkärin odotushuoneessa toimivasta internetistä muistokirjoituksen vieraastaan. Jensen oli kammonnut lentämistä, siksi hän oli istunut kymmenen kilometrin korkeudessa silmät suljettuina, ettei vain olisi niitten nujauttelulla turmellut koneen balanssia.

Hän puristi rystysluut valkoisina istuimensa käsinoja harvinaisilla lennoillaan. Hän ei hellittänyt niistä edes Natalka-mummun mökissä.

Wim Jensen oli nielaissut ennen lentoa yhden tyynnyttävän pillerin. Tästä todisti hänet lentokentälle ajanut vaimonsa... leskensä. Hänen miesparkansa joutui kuolemaan eniten pelkäämässään paikassa. Mies luotti luonnontieteeseen, jota hän harjoitti työksensä ja johon perustuen myös lentokoneet rakennettiin. Silti hän pelkäsi lentämistä, ja hyvästä syystä, kuten hän poismenollaan todisti, muistokirjoituksessa vihjattiin.

Mummu oli ähkäissyt, kohottautunut keinutuolistaan ja laahustanut rotevan hollantilaisen eteen. Hän oli piirtänyt kumarassa kuumaan ilmaan agnostikon empivän ristinmerkin kahden sentin päähän Jensenin hetki sitten pysähtyneestä sydäimestä. Natalka teki ristinmerkin kahdella sormella, kuten vanhauskoiset. Hän arvosti sitä, että häntä karteltiin.

Voi pientä, Natalka huokaisi.

Hollantilaisen puhkaisemasta reiästä roikkui vintin kurkhirteen solmittu sähköjohto. Se oli maannut vuosikymmenet kerällä ullakon lattialla kuin talvihorteinen käärme. Laiha se oli ja pitkä, sahaa vailla.

Pimeä, varjostimeton hehkulamppu piirsi halkaisijaltaan alati pienenevää ellipsiä johdon päässä, kaksikymmentä senttiä Jensenin pään yläpuolella. Lamppu irtosi yhtäkkiä kierrekannastaan minkään voiman kiertämättä ja kopsahti Jensenin pään kautta lattialle särkymättä. Lamppu kiersi lattialla täyden ympyrän oma kantansa sen keskipisteenä.

Hollantilainen liikahti istuimellaan.

Olha parkaisi, mummu äännähteli levollisesti, tämä muukalaisriepu oli taatusti kuollut, vainajat tuntee siitä, etteivät he tee kenellekään pahaa.

Mummu oli nähnyt pikkutyttönä suuressa isänmaallisessa sodassa saksalaisten talon katolta heittämän nuoren ukrainalaiskommunistin. Poika oli maannut levollisessa asennossa pihanurmella, siihen uponneena.

Natalka-tytön kolmannessa kerroksessa sijaitsevan kodin keittokomeron ikkunasta nuorukainen näytti juoksijalta pakenemassa rikospaikalta, vaikka murskaksihan oli poloiselta rusentunut jokainen luu.

Ulkoa rupesi kuulumaan jysähdykseen huipentuvia humahduksia. Olha ja Natalka eivät olleet koskaan kuulleet tuonkaltaisia ääniä.

Älä mene pihalle äläkä pellolle, Natalka kiljaisi, liian myöhään.

Istuimia putoili taivaalta niin kovaa vauhtia, ettei silmä ehtinyt niitä seurata, ne halkaisivat leveyssuunnassa Ukrainan lipun, ensin taivaan sinen ja sen perään viljapellon kullan. Jysähtivät käsiin saakka peltoon. Planeetta oli mullalla päällystetty kivipallo.

Paljasjalkainen Olha pysähtyi oksentamaan pellonlaitaan mekkoaan pärskeiltä varjellen. Istuimia yhä tömähteli maahan.

Jotakin suhahti kasvojen ohi. Se olisi osunut Olhaan, ellei tämä olisi pysähtynyt yökkimään. Paha velloi vatsaa. Olha pyyhki kasvonsa roiskeista ja kyynelistä. Hän kumartui odottamaan lisää. Ei sitä tullut. Olha näki säärestä katkenneen jalan, jossa oli nätti kiilakenkä. Se oli solmittu pinkeillä naruilla jalkaan. Nainen oli lakannut varpaankyntensä. Siellä mistä nainen oli pyrähtänyt lentoon, oli ollut kuuma päivä. Nainen halusi näyttää soreat jalkansa ja vilvoitella niitä. Pilvissä revittiin ihmisiä kappaleiksi.

Mökin kokoiset ja sitäkin isommat lentokoneen kappaleet putoilivat taivaalta vinosti ja kyntivät monta sataa metriä peltoa mullille ennen kuin pysähtyivät, huokaisivat, ryhtyivät savuaan tai poksahdivat palamaan.

Olha huomasi makaavansa vatsallaan pellossa eikä välittänyt, vaikka poski ja mekko ja polvet tahiintuivat. Hän makasi, kunnes ei enää kuullut mitään. Helle palasi valtaan. Pitkän ajan kuluttua alkoi kantautua kaukaa ihmisten huutoja.

Olha nousi ylös ja käveli keskelle peltoa, jonne kolme vainajaa istuimineen oli pudonnut riviin. Mitään ei ollut tapahtunut. Vain lentokone oli kadonnut heidän ympäriltään eikä sekään kauas.

Olha poimi viiden metrin päähän lennähtäneen värityskirjan, selasi sitä hetken, Babar, Olhalle se oli jo liian lapsellinen. Hän varmisti, ettei kirja ollut tahriutunut vereen, se oli kesken, norsun kärsästä oli vain kärki väritetty. Olha kantoi kirjan istuvan pojan syliin, sävähti tämän lämmintä kättä.

Poika oli ehjä. Hän voisi avata turvavyönsä ja kömpiä kuopastaan minä hetkenä hyvänsä.

Olha odotti yhden hetken. Poika oli mennyt. Hän viipyili vielä lähellä, mutta ei voinut palata, ei edes kääntyä.

Olha yritti palauttaa järjestystä. Jostain se oli aloitettava. Tuota pikaa tarjoilemme välipaloja ja virvokkeita. Olha oli lentänyt kerran äidin kanssa Varsovasta Kiovaan. Kapteeni oli lahjoittanut hänelle pallopäisen vadelmatikkarin. Olha muisti vielä sen ätläkan maun. Hän katseli vainajia. Elävää ei voinut tuppautua metrin päähän vain katsomaan. Vainajan pää oli nyökkähtänyt katsomaan omaan syliin.

Jokaisella on kuolemansa. Se kävi Olhan mielestä järkeen. Jokaisella oli ollut myös elämänsä. Kunpa pimppiin ei kasvaisi karvaa. Mummu lupasi, että minulle ilmestyy söpöt tissit muutamana vuoden päästä.

Olha juoksi mökkiin taakseen vilkuilematta, antaen verilöylle mahdollisuuden pyyhkiytyä aikakirjoista.

Hän pysähtyi sittenkin kurkistamaan olkansa yli. Sillä tavalla valtaosa ihmisestä oli turvassa, tosin ei tärkein osa. Verilöyly ei ollut kumittanut itseänsä.

Olha rupesi heti ovelle selittämään pellon muuttumista hautuumaaksi, jossa vainajat istuivat taivasalla. Hän sulki suunsa, kun näki Natalka-mummun ikkunalla. Mummun poskeen tömähti pellolta kajo, joka lähti yhdestä palavasta lentokoneen kimpaileesta. Siinä oli siipeä ja muuta konetta, sivuikkunat olivat litistyneet. Kukaan ei kurkkinut niistä.

Olha raapi vasemman jalan kaidalla, multaantuneella pottuvarpaallaan oikean jalan säärtä, jota öttiäinen oli rokottanut pelolla. Siihen kohoaisi tykyttävä pahka. Kuin ihon alle sujautettu marmorikuula, joka sykki. Samasta kohtaa oli naisen jalka katkenut. Mummu sivelisi illalla pahkaan viileää voidetta. Jumala oli miettinyt, että eräänä päivänä Olha tarvitsee salvaa ja keksittyäntä sen jollakulla. Jumalan piti valmistaa etukäteen juttuja. Kuten tuuli miljoona vuotta ennen tuulimyllyjä Ne vaikuttivat pitkään turhanaikaisilta, kunnes tajuttiin, mihin niitä tarvittiin.

Olha ei horjunut, vaikka seisoj yhdellä jalalla tukematta itseään ovenkarmiin.

Mummu vilkaisi tyttärentytärtään, hän oli tuohon asentoon taipunut viimeksi seitsemänkymmentä vuotta sitten, tuossa samassa ovensuussa, kesä lämmitti silloinkin, helteen kymmenes päivä, Natalka-tytön äiti istui isän sylissä pöydän ääressä, molempien kasvot ja kädet kiilsivät, sylissä istuminen oli harvinaista, Natalka-tyttöä pikkuisen hävetti, vanhempien puolesta, mutta yhtäikaa hymyilytti ja kainostutti, sillä äiti ja isä tykkäsivät toisistaan.

Natalka-mummu ähkäisi: talot ja tavarat ja ihmiset museoivat vanhoja tunteita, luovuttivat niitä yhtä uusina kuin ne oli kerran tunnettu, kuten Olha sai kukkimaan muistojen kimpppuja ajalta ennen kuin hän oli syntynyt.

Mummu laski seteleitä ikkunasta vesiputousmaisesti kaatuvassa tulipalon valossa. Ilmaan ripustetut ristit olivat paljastuneet paitsi uskonnollisiksi myös taloudelliseksi toimenpiteiksi.

Mikään vakuutus ei korvaa mun mökkiä, Natalka puolusteli, vaikka Olhalle ei tullut mieleen moittia mummuaan.

Natalka kumartui taputtamaan Wim Jenseniä poskelle. Mies oli komea myös julmassa kuolossaan. Hän näytti vainajana paremmalta kuin passinsa kuvassa. Hän oli täyttänyt lompakkonsa muovisten korttien ja heikkojen kansallisvaluuttojen sijaan Amerikan dollareilla, jotka toimivat kaikkialla, myös Ukrainassa, ja eritoten Donetskin tasavaltaa teeskentelevässä rosvojen luolassa.

Mummu oli jättänyt vainajan lompakkoon 37 dollaria, ei olematonta tasasummaa. Siihen sortuivat rohmut.

Natalka sytytti piippunsa ja Schipholin kansainvälisen lentoaseman valuutanvaihtopisteen kuitin. Se olisi saattanut herättää viranomaisissa kysymyksiä. Kuitti sisälsi muhkeampia summia kuin edesmenneen lompakko.

Henkäyksen ohueen kuittiin oli painettu päivämäärän lisäksi

muutaman tunnin takainen kellonaika: 10.12. Silloin Jensenin asiat olivat vielä mallillaan. Lompakossa sileää käteistä. Turvatar-kastuksen kautta oluelle. Natalka hymähti surullisesti.

Hän löysi toisesta povitaskusta esitteen ja luki sitä hetken ääneen: ”Pelkäätkö lentämistä? Se on täysin tarpeetonta. Lento-matkustaminen on turvallisin matkustusmuoto kävelemisen jäl-keen. Tilastot todistavat tämän faktan kiistattomasti.”

Natalka työnsi esitteen takaisin taskuun.

Jensenin dollarit mummu kätki hameisiinsa. Niitä ei enää kukaan tulisi nostelemaan. Kovina vuosina hän oli elättänyt itsensä ja lapsensa näpistelemällä ruokaa.

Paikallinen miliisi oli laushtanut häntä pidättäessään: Natalka on taas sonnustautunut rahtihameeseen. Konstaapeli oli ottanut hänet kiinni monta kertaa, mutta vielä useammin kääntänyt kat-seensa hänen touhuistaan. Köriläs kiihottui siitä, että hänen nän-nejään imettiin. Ihan vapaasti. Kukin tavallaan. Hautuumaalla hänkin pukkasi kukkaa.

Natalka tiesi, että Hraboven kylä tulisi täyttymään viran-omaisista, hävityksen kirjureista, ja toimittajista, jotka kyhäisi-vät murheesta näytelmän.

Mummu ähkäisi, muttei tiennyt, minne olisi lähtenyt. Pitäisi luututa mökki. Silittää sininen hame. Ryökäleet saattavat haas-tatella. Riuskalla miehenpuolella täytyisi raahauttaa ylösalaisin käännetty pöytä kätkemään väliaikaisesti tuvan lattian roso-reunainen reikä, josta olisi sitä ennen nostettu hollantilainen. Olha-kulta saattaisi siihen pudota kuin kaninkoloon.

Talo pitäisi tuulettaa, elleivät tuulet olleet tältä perukalta tyystin huvenneet. Helle jatkuisi vielä ainakin viikon. Sen saat-toi päätellä auringonlaskun väristä ja illan tuoksusta.

Natalka määräisi Olhansa, nuppusensa, perustamaan viileän omenamehun myyntipisteen hienotunteisen matkan päähän kalmapellosta. Lompakon ja passin mummu oli jo palauttanut Wim Jensenin povitaskuun, sydämen päälle.

Olha haki pöydänkulmalta siihen laskemansa jugurttikulhon, testasi kielenpäällään sen lämmön ja palautti mummun hymyn, tyttärentytär oli kymmenkesäinen, hän totteli mummuaan, toisin kuin vanhempiaan.

Olha käveli jääkaapille viidesti sovittaakseen oikean jalkansa painamaan suoraan kävelystä jääkaapin oven lattiakytkintä, joka vapautti oven aukenemaan, kunhan veti kahvasta samalla kun kytöntä tallasi.

Olha viilensi jugurttinsa kaatamalla siihen kaksi kolmannesta kaappikylmää hapatetta. Hän tiesi, että hänen piti aukaista jääkaappi tästedes aina samalla tavalla, suoraan kävelystä.

Electrolux oli Natalkan mukaan metropolimaisen korea.

Olha ei tiennyt, mitä tarkoitti metropolimainen eikä hän jaksanut kysyä. Heidän koruttomia sapuskojaan kainostutti hyytää itseään prameassa kaapissa. Ne olivat kuin Olha ja Natalka kiovalaisessa vaatekaupassa, jonka ovi oli sijainnut heidän etsimänsä All You Can Eat -mätterian vieressä. He katselivat myykinä ja liikkumattomina kukkakaupalta tuoksuvaa ja lähestyvää myyjää, joka hymyili ja hymyn luhistumatta kuiskasi: Poistukaa viipymättä.

Mummu oli pihistänyt ovenpielen laatikosta silkkihuivin, koska ilkeiltä saa kähveltää. Natalka oli solminut huivin kulkurin ostoskärryihin. Tämä oli asettanut oikean kätensä vatsansa päälle, kumartanut ja samalla kohottanut vasemmalla räjähtänyttä knalliaan.

Natalka oli kertonut Olhalleen, että tämän nimi oli peräisin viikinkiruhtinattarelta, jolla oli siniset silmät.

Viikingit kutsuivat pyhää naistaan Helgaksi, venäläiset väänivät sen Olgaksi, ja ukrainalaiset vielä kauemmaksi alkumuodosta: Olha. Mummu soitteli jouluisin Jussi Björlingin Helga nattia. Hän otti tyttärentyttärensä kädet omiinsa ja sanoi juhlavasti: Tämä on sinun laulusi.

Mummu vakuutti, että Olhan nimi varjeli kantajaansa. Hän lopetti seitsenvuotiaana iltarukouksen, mutta se oli jo muuttanut häntä pysyvästi. Hän lakkasi uskomasta niitä, jotka haukkuiivat häntä ja kadehtivat hänen silmiään kynnet valmiina.

Olha tiesi olevansa ulkopuolelta hipiää ja pääkarvaa, mutta sisältä graniittia, sydänpuuta ja planeettain huminaa. Sellainen pitää naisen Natalka-mummun mukaan olla. Että hänestä ei saa silmiään irti, kun hän kampa tukkaansa ilman peiliä, perkaa hyräillen kummeliturskaa tai lohduttaa nilkkansa nyrjäyttänyttä lasta tietämättä, että häntä katsotaan.

Kun Natalka piteli Olhaa ennen nukkumaanmenoa sylissään ja puhalteli tämän hiuksiin piipputupakan tuoksuista ehtootuulta, mummu paljasti, että maapallo kiertää aurinkoa.

Se on lentokone, Olha sanoi.

Seuraavana aamuna maailma aavisti sen, minkä Hraboven kylän Natalka-mummu oli tiennyt heti Wim Jensenin rysähtaessä katon läpi. Venäläiset olivat ampuneet matkustajakoneen alas satoine ihmisparkoineen.

Murheen kirjurit saapuivat Natalka-mummun pihalle ja vaihtoivat vaatteet. He olivat myöhässä, koska separatistit olivat pidätelleet heitä. He pukeutuivat valkoiseen kahisevaan kokoasuun ja puhtaisiin, kumilta tuoksuviin saappaisiin. He asensivat kasvoilleen kuonokopan ja karpäsen verkkosilmät. Siitä huolimatta he palasivat pellolta vaahtoa kakoen ja omat silmät vuotaen. Kirjurit olivat merkanneet ruumiinosien sijaintipaikat maahan työnnettyillä ohuilla kepeillä, joitten päässä värisi valkoinen paperisuikale.

Ennen kirjureita saapuivat toimittajat. Mummu kieltäytyi antamasta kynäilijöille lausuntoja. Tätä varten hän oli pynttänyt. Hän ei halunnut luovuttaa kuvaansa ja nimeänsä levitettäväksi kaikkeen maailmaan. Hän muksautti portailla valokuvaa-jaa. Rontti pyrki sisään ottamaan kuvaa Wim Jensenistä.

Olha myi kahdenkymmenen tunnin kuluttua lentokoneen maahansyöksystä kotitekoista omenajuissia. Natalka valmisti sitä kaatamalla purkista, jonka kyljessä kerrottiin, että aseptisen pakkausteknologian ansiosta mehusa oli säilytetty luonnollinen vitamiinien ja mineraalien pitoisuus. Siihen sekoitettiin viisi kuudesosaa kylmää kaivovettä.

Puhtaan veden vuoksi murheen kirjurit ja toimittajat joivat sitä tunnin välein ja samassa rytmissä he vierailivat Natalkan pusikoissa.

Mehukanttiini sijaitsi mummun määräyksestä paikalla, jossa lampola esti näkymän murhapellolle. Operaation johtajat käskivät ruumiitten siirtämisestä huolehtivia kantamaan ruumis-pusseihin suljetut vainajat tankkauspuoleen viereen estääkseen kantajia viihtymästä liian pitkään omenamehulla.

Vainajat laskettiin arkkuja muistuttaviin, mutta niitä avarampiin muovikaukaloihin, jotka oli täytetty jäällä. Kun helle alkoi palauttaa jäätä vedeksi, vainajat kannettiin teltaan, jota hurisevat koneet kylmettivät.

Toisiaan kyräilevät separatistit ja ukrainalaiset patriootit olivat sopineet, etteivät tappaisi toisiaan sinä aikana, kun vainajia kannettiin pellolta ja koneen osia vietiin teltaan kuvattaviksi ja luetteloitaviksi.

Mehusta kiitellyt setä kertoi Olhalle, että kone koottaisiin uudelleen Amsterdamissa, josta se oli noussut taivaalleen etsimään Kuala Lumpuria. Separatistit kulkivat pellolla poimimassa koneen jäännöksiä.

He kätkivät nokista ja repaleista peltiä omiin autoihinsa.

Hävittävät todisteita, setä sanoi.

Olha ja Natalka seisoivat vieressä, kun kaksi valkoisiin haalareihin pukeutunutta miestä avasi varovaisesti Wim Jensenin turvavyön ja nosti hänet yhtä verkkaisesti lattialle avattuun ruumis-pussiin.

Haalarimiehet irrottivat myös istuimen ja kuljettivat sen pihalle isoon telttaan. He tutkivat kaikinpuolisesti kellaria siltä varalta, että sinne olisi pudonnut istuimen kappaleita.

He kysyivät Natalkalta luvan ja polttivat sen jälkeen kaksi sät-kää mieheen homeen, mullan ja vanhojen vaatteitten hajuisessa kellarissa matalalla äänellä esimiehiään luonnehtien.

Tupakansavu ponnisti lattian reiästä asekatisenä lännenmiehenä tupaan, mutta jatkoi verkkaan vintille lihavana ukonrahjuksena, joka oli rakennettu kolmesta traktorinrenkaasta. Toisen kellarissa istuvan haalarimiehen olkapäälle tipahti katosta veripisara. Katto toimi myös tuvan lattiana.

Kun haalarimiehet tekivät vastentahtoista lähtöä, Natalka pyysi miehiä kantamaan kellarista pöydän reiän katteeksi. Mummu kie-hauttaisi teet, mutta hauduttaisi sen myös, tarjoaisi makeaa.

Miehet ilahtuivat. Mökissä oli illan tunteina raikkaampaa kuin ulkona. Haalarimiehet aavistivat, että jos he kantaisivat ruumispussin nyt muitten samanlaisten joukkoon, heille mää-rättäisiin heti tuore homma, taatusti tuonenpellolta.

Mummu hämmästyí pihalta palatessaan. Miehet olivat tukkineet reiän laskemalla pöydän reikään normaaliasennossa, jalka edellä.

Pöydänjalka tukeutui tyhjyyteen ja pöytälevy ehjäsi lattian, joka sijaitsi nyt pöydän kohdalla kahdeksan senttiä korkeam-malla kuin varsinainen lattia.

Olha pomppi pöydän päällä ja lauloi huulisynkkaa vain hänen kuulemansa musiikin sanoihin.

He joivat teetä ja söivät leipomuksia ja katsoivat lattian ruumispussia, jonka sisältö oli johdattanut heidät yhteen.

Olha joi maitoa ja murusteli keksiä.

Natalka-mummu pyyhkäisi yhtenäiseksi laataksi muuttamallaan kämmenellä murut toiselle, pöytälevyn ulkopuolelle vaakasuoraan asettamalleen kämmenelle ennen kuin muisti, että Slava-kissa oli kuollut aikaa sitten. Hän käänsi murukämmmenensä pystysuoraan ja paukautti kätensä yhteen. Haalarimiehet hätkähtivät.

Olha tiesi, että mummun sydän oli ollut vapaa siitä lähtien, kun hänen miehensä oli kätkeyty pimeään ja hiljaiseen maahan odottamaan tuomiopäivää. Mummun mukaan se oli päivä, jolloin joutuisivat taivaallisen sotajoukon rangaistaviksi kaikki hänen kanssaan riidelleet ja häntä solvanneet.

Mummu tarjosi teetä ja keksejä aina, kun äiti toi keväällä Olhan mummolaan Hraboveen. Äiti katsoi Olhaa ja sanoi: Hieno nainen syö keksiä niin, että pöydälle tai hameelle ei tipahda yhtään murusta. Olha katsoi äitiään uskaltamatta haukata keksiä ja ajatteli: Hrihorylle äiti ei ollut koskaan opettanut, miten hieno mies syö keksiä.

Kun äiti oli lähtenyt, mummu sanoi: Ja vitut syö.

Puhelias haalarimies kertoi ruumispussien olevan viimeistä huutoa. Jokaisessa pussissa oli neljä vahvistettua kantokahvaa sekä vetoketju sulkemista varten. Pussit oli valmistettu kierrätysmateriaalista. Niin maahantuoja vakuutti. Jokainen pussipakkaus sisälsi kaksi paria lateksikäsineitä.

Vainajalta tavatut henkilöpaperit sujautettaisiin muovisuojuksessa ruumispussiin. Hänestä otettaisiin myös polaroidkasvokuvia, kuten hollantilaisesta äsken, jos kasvot olisivat siinä kunnossa, että niistä saattaisi joku tunnistaa hänet.

Onko ruumispusseja kaikenkokoisia, Olha kysyi.

Haalarimies katsoi lasta silmiin ennen kuin tajusi, että tämä tiesi mitä kysyi. Natalka-mummu haalarimies vilkaisi lupaa kysyen. Sitä odottamatta hän vastasi myöntävästi.

Mitä tuolle sedälle tapahtuu, Olha kysyi.

Hänet siirretään tutkimusten ja muitten hankaluuksien jälkeen kotimaahansa luultavasti ruumiinavaukseen ja haudattavaksi, haalarimies sanoi. Hän nosti kaverinsa kanssa ruumispussin ja kiitti teestä katsoen ensin Natalkaa silmiin ja pian Olhaa. Mummun hän kätteli, Olhan hiukset pörrötti. Mummu taputti miestä poskelle ja olkapäälle. Tämä oli kunnon poika. Hänen hoteisiinsa saattoi luottaa poisnukkuneen.

Olha kulki haalarimiesten perässä ulkoportaille. Hän seiso
yhdellä jalalla, kyhnytti vasemman jalan isovarpaalla oikean jalan
säärtä ja vilkutti Wim Jensenille niin kauan kuin tämän ruumis-
pussi näkyi.

I

Molskikantinen

VENÄJÄN PRESIDENTTI

Lokakuun kuudentena päivänä vuonna 1964 ripsi kylmää vettä Leningradiin. Aamulla ja illalla. Keskellä päivää Suomenlahdelta vauhtia ottanut vihuri syöksyi neuvostokansalaisen raottamaan suuhun. Se lotisutteli hänen poskiaan ennen poistumistaan.

Kannatti varoa, milloin avasi suunsa.

Babuškat tirskahtelivat höpinöilleen meidän pihalla. He yksin hirvesivät, kuten vanhat naiset kaikkialla. Heihin kiinnitettiin huomiota vasta, kun kaivattiin ilmaista työvoimaa.

Synnyin Äitiyssairaala n:o 6:ssa hien, kyynelten, napanuoran pätkien, istukkaveren, paskan, lysolin ja Nevan kaupungin kadulta kantautuneen kuran sekaan. Sairaala sijaitsi kävelymatkan päässä kotoamme, mikä oli sen ainoa hyvä ominaisuus. Äitiyssairaalassa ei tunnettu särkylääkkeitä eikä niitten korviketta, myötätuntoa. Itse olette itsenne panettaneet tuohon jamaan.

Synnyin lokakuun seitsemäntenä 1952. Se oli normitiistai. Stalinilla oli vielä viisi kuukautta elonpäiviä jäljellä.

Hyppysellinen puhdasta ihmisyyttä oli säilynyt Marjuškassa, nuoressa kätilössä, joka tarjosi itse keittämäänsä teetä Maria-äidilleni. Marjuška lämmitti veden kipjatilnikillä. Se oli vedenlämmittimen vastuskierukka, joka upotettiin veteen ja toinen pää työnnettiin pistorasiaan. Veteen ei saanut sormiaan kastaa. Karkaa henkiriepu.

Marjuškan isä oli kipjatilnikillä keittänyt teetä kaksikymmentä vuotta leirillä. Hänet vapautettiin ja hänen maineensa myöhemmin

palautettiin, muttei nuoruusvuosia. Maria ja Marjuška joivat hunajaiset mukilliset yhdessä illalla. Piinattujen äitien tuskanparkaisujen ja hysteeristen nyyhkytysten tuokioksi tauottua Marjuška kuiskasi puoliksi Maria-äidilleni ja puoliksi peltimukilleen: Ahhhh... sosialismi...

Naiset virnuilivat toisilleen. Marjuška pyysi äitiäni kuvittelemaan, miltä näyttäisi Isyyssairaala n:o 6, jos kuusikiloiset vauvat änkeytyisivät maailmaan miesten pienestä silmästä.

Maria-äitini kertoi tarinan minulle aina syntymäpäivänäni vaimeasti kuiskaillen kuin Marjuška-kätilö. Äitini ei halunnut arvostella neuvosto-oloja Anjuška-isoäidin eikä hänen miehensä eikä juutalaisräätälin, hänen vaimonsa ja heidän tyttärensä kuullen kommunalkassamme. Eikä varsinkaan aviomiehensä Vladimir Spiridonovitšin edessä. Minusta tuntui kuin olisin itsekin osallistunut naisten tehetkeen, niin elävästi äiti siitä kertoi, ja kun täytin kymmenen, hän huomautti:

Mutta sinähän osallistuit siihen, Vovaseni. Torkahtelit sylisäni ja kun heräsit, tillitit minua silmiin.

Parkaisin vastalauseen Äityssairaala n:o 6:ssa, kun minut erotettiin äidistäni. Sen jälkeen vaikenin kolme vuotta.

Me lähdettiin tappelemaan kolmen korttelin päässä sijaitsevan Apparatsikkien talon poikien kanssa päivän toisen tihuutuksen aikaan. Me oltiin Baskovin kujan kovanaamoja.

Me vannottiin, että isoina ei taota laivan peräsintä Amiraliteetin telakalla, vaan ryhdytään varkaiksi. Ne elivät hilpeätä, reteätä elämää. Joivat ja löivät korttia ja kopeloivat naikkosia ja nukkuivat puolille päivin. Ne eivät koskaan lipsahtaisi naimisiin eivätkä ne koskaan kumartaisi vartijoita leirillä. Ne eivät noudattaneet viisivuotissuunnitelmaa. Varkaat olivat vapaita, myös vankilassa. Siellä ne sekoittelivat kiljua ja tatuointimustetta. Vartijat jättivät varkaat sikseen. He räökkäsivät poliittisia.

Isäni Vladimir Spiridonovitš oli käskenyt minun pitää köyhyyttämme aarteena. Se vahvisti sydäntä ja kovetti kädet neuvostoelämää varten. Rikkaat oli pehmeitä ja pelokkaita. Ne pelkäsivät rahojensa ja tavaroittensa menettämistä.

Isän mukaan rahat ja tavarat liikkui edestakaisin ihmisten käsissä. Kovat varastivat tavarat, jotka pehmensivät heidät ja sen vuoksi he menettivät tavaransa uusille koville. Se oli lakkaamaton liike, joka pyöritti historian valtavaa ruoria. Isä oli palvellut laivastossa.

Historiassa eivät taistelleet hyvät ja pahat, vaan kovat ja pehmeät. Niin se vain oli, vaikka muuta meille luuloteltiin.

Yhä uudestaan.

Eri kovat ja eri pehmeät.

Samasta asiasta.

Vuosisadasta toiseen.

Kovat ja pehmeät tarkoittaa köyhiä ja rikkaita vain joskus.

Paina tämä mieleen, Vova.

Näin opetti Vladimir Spiridonovitš.

Ei ollut isäni tyhmä mies.

Eikä ollut hänen Spiridon-isänsä. Hän oli kokki. Laihan kokin tapasi yhtä harvoin kuin köyhän piirishteerin. Spiridon-vaari paistoi häränfileetä ja suolasi villilohta Leninille ja Stalinille. Ei sitä kukaan Baskovin rännin varrella uskonut. Totta se kummin-kin oli. Kokit joutuivat työttömiksi sinä päivänä, kun ihmiset lakkasivat syömästä.

Ei kovien ja pehmeitten ikuinen taistelu ollut hullumpi yhteiskunnallinen teoria, mutta koulussa opetettiin ihan muuta, enimmäkseen pötyä.

Lenin oli muumionakin yhä pomo. Sitä jauhettiin joka päivä koulussa ja joka ilta televisiossa. Hän oli kuollut aikaa sitten, mutta makasi mausoleumissaan oikea käsi ojennettuna. Me kuljimme hänen viitoittamaansa suuntaan. Leninin syntymäpäivinä meidän pihan poikien teki mieli karjua. Olimme pitkästyä